

ПРЕДРАГ БОЈИЋ

КАДА СЕ „ШКРОПИТИ” ПРЕВЕРАВАЛО У „ПРСКАТИ”

Један од те сорте, Митар, имао је невоља – са земљом. Бојали су се хоће ли га земља примити, јер је већ био прилично стар, без нарочитих рударских деценија иза себе; да ли ће га сварити сама од себе. Још док је био дете, Митар је доручковао много песка и земље. Како је ко копао канале, јаме и удубљења, Митар се завлачио и дуго чукао или пузао по том благу. Пре тога, на самом почетку, мајка његова остављала би га у бешици на њиви, *йосџна-џално свежесџ*, док је окопавала нешто за њих да их прехрани (земља их је хранила, с тим да је Митра касније хранила и у пренесеном значењу а и овако). За то време би се на Митрову тада нежну кожу новорођенчета окупљале којекакве бубе и пузаве ваши, расправљајући на његовом лицу о тајнама јазбина, мравињака и бусења; о прећутаним прељубама кртица и осталим подземним којештаријама. Тројица његових предака провели су век у једном пупчанику земље одакле су износили руду. Митар је преко те стогодишње породичне традиције навукао све мирисе земље, све влаге, накупивши се мрака из тих рудника за цео живот. Од прадеде, преко деде, до оца. Отац му је, ономад, пред своје последње напуштање дневног светла, причао како су ти коњи који су помагали у извлачењу терета из јетре земље сви били слепи. Касније су их, при минирању окна, оставили доле, у мраку, затрпавши их таваницама које су с муком правили деценијама (како се иначе одлучимо рушити што смо некад желели). Причали су Митру како су понекад рудници и плавили; то је било када се земља напије, те после повраћа тела која су некад могла изговарати речи, доручковати и копати. Митар је повукао тих земљаних прича од којих је трулила душа, како су и гњатови и стопала његовог

оца трулили док је васкрсавао греде и пулцеве у води до колена. Касније, годинама потом, и Митар се испреније дао на радове око земље. Додуше, на површини, јер у руднику није готово уопште радио (мада се та мемла накупила у његовој свести у довољним слојевима, толико да је нису могли истребити ни векови ваздухопловства или бродарења); и тада би, када се напије, одлазио у неку ископину и жвакао земљу – суву, испуцалу и пуну корења. Упркос свему томе, јер народ увек истине радо преточи у легенде, за Митра су много бринули шта ће бити са њим. Хоће ли га земља избацити првом приликом из себе, као издајника и преливоду, питаху се; хоће ли обрукати претходнике и свој земљани ген? Неће ли та рака у коју ће га спустити већ старијег и од свих својих стричева рудара заједно (јер је животни век некад био чудно кратак) послужити као још једно окно које ће га одвести пред младолике претке који ће га осуђивати? Када су страдали, страдали су углавном млади, скоро ћосави, негде испод површине земље, довољно дубоко да се ништа одоздо не може чути нити забележити било чим. Митрова лоза, тај земљани ген, нешто више од столећа (колико се о њима зна) баштинио је невероватне вештине којима су се удварали рударство, војска (ваљало копати ровове) и путарство (ваљало дубити тунеле). Након свих немушних и неопипљивих самоодликовања, цело то будак-поколење сведено је на некакав сумњив изданак у роду, изгледа подваљен.

Митар је имао празан живот (као земљани лонац); једино што је познавао из Писма било је да је Бог првог човека створио од земље. У својој самоукој школи азбуку је сам себи срицао, по мерилима предака: ашов, бусен, вајар, гајњача, дина, ћерам, ендезе, жила, земљани, иловача, јарак, клизиште, лес, љемеш, међаш, насип, њива, окно, пониква, рудник, смоница, тунел, ћуп, утон, фосил, хектар, црвеница, чернозем, цара, шанац. Временом је позаборављао поједина слова сачињена по мери предака те је убацивао тек понеко, залутало, да надомести неоправдану празнину.

Од мајке није научио ниједно име. Није био оптерећен наслеђивањем породичног заната али је задуго справљао глинене ћупове, копао бунаре и зидао вуруне (никако да предак замре у потомку); прва жена му се преудала за неког књиговођу и то му је много тешко пало. Њено прећутано *Не* ишчашило му је живот више него сва изговорена *Не* до тада; а било их је.

Док су се у нама смењивале поетике и епигонство рвало с интимом, о Митра су се отимале његове смонице, пепелуше, црвенице и којеккви камењари. Све више се доказивало да је Митар уистину подметнуто порцеланско копице које ће се оженили поново неком будалом што ће му храну готовити у лименим лонцима,

а то је већ била потпуна издаја будак-гена. Неће волети Золу. Преци му никад неће опростити ћерку пилота и синове који су разредили крв *удавши се* порцеланским и силиконским изродима. Походиће га ноћу, покаткад копати потиљак, дубити грудни кош; поткопавати подребарни лук. Ако дођу (када дођу), својим блатњавим ђоновима остављаће трагове по његовој керамичкој души, ма колико је чистио и ма колико лагао себе да је успева очистити; Митрови преци, редовна трећа смена, навраћали би са својим арсеналом оруђа за бушотине и ископине у душу и савест. Пред спавање, криомице од жене (која је прва и почела причу о исељавању из скоро урушене земунице – јединог материјалног тестаментa Митровог породичног стабла) уносио би прстохват земље под јастук и испод кревета, верујући да ће те ноћи тако остати миран и поштеђен. Покушавао би се тада, пред сан, утешити како је то све уобичајено, како сви имају некакве своје душевне тунеле чије се таванице обрушавају, да се цео свет заснива на промени начина живота и праваца кретања, да је некада неопходно раскрстити са тим што је успостављено некад, те се дати у потрагу за каквим другим светлом на неком другом излазу тунела, који би, ако ништа, ваљало прокопати поново. Ако већ не оруђем предака, макар тим плеханим посуђем које све више уступа место грнчарији.

Све духовне тунеле и пропусте, које су његови преци извојевали са њега, ждерале би савремене наплавине којима се скоро па спокојно предавао. Митрова азбука, коју је сам по последњим сећањима мукосрицао, поболевала је анемијом заборава, свеједноће и *привремених речења* из неочекиваности. Неретко би у оброцима и кафанисањима затицао туђа прокријумчарена словеса, закашљавао се до тада непознатим речима, прекрштавајући своје **б**(усење), **с**(монице) и **п**(оникве), нехотично у **б**(*екџраунд*), **с**(*ијеји*) и **п**(*лејџраунд*); мада, један део њега (никако да предак замре у потомку) је на појефтињен и самосебичан начин, упркос стварносним околностима, настојао да неке ствари учини другачијим, да мисли учини другачијим, јер је за ствари одавно било касно... колико ли му је то лагање било довољна облога за опекотине савести, могло се можда у неким срећнијим временима протумачити из његовог чудног и већ увелико смешног начина живљења. Носио би кошуље у боји земље, слао ћерки разгледнице са сликама пропалих рудника, жени пргаво одговарао на питања о кремирању и просипању пепела у неку од вода... истом снагом и једнако јаловим убеђењима, као да покушава изнаћи наставак једне средњовековне краљевске лозе које данас, као у инат, нема па нема. Лаж свима послужи као сочан анестетик, додуше привремен... схватао је и понављао себи, често и наглас, још чешће ноћу, када би га жена будила

галамом о постељини уфлеканој земљом. Наносио је све више земље у предсан, које у сновима нигде није било да је подвали прецима, не би ли се они, уместо о његовим живцима, носталгично разбудачили о то нешто земљане шарене лаже. Додуше, *приремено*.

Митрови су, кроз нешто више од stoleћа (колико се о њима зна) ископали више земље него што ће он и они његови ПВДЦ разроди до краја живота брзе хране прежвакати. Испод њиховог градића, одакле су се по жељи (хистерии) Митрове госпође иселили пре толико времена, Митрови су деценијама стварали бронхије захваљујући којима је та цела, ономад варошица, нескромно економски дисала. Привредни рак новог доба запечатио је завек и ту причу. Са последњом *сменом* пред унапред предодређен стечај, само занимање је прокажено те се већина становника морала дати у потрагу за другим рудницима. Углавном, преко океана. И након толико времена, данас, већина тих кртица успела се снаћи у оквирима истог или сродног занимања чак и толико далеко, једино на Митра као да се проклетство некакво обрушило, ко клизиште, те га тако доживотно усидрило и осудило на површинско сналажење. Видевши да ће о копању земље бринути машине, и да је много безбеднији посао ту где је сада, почео је већ одустајати и од понуда окопавања воћњака, о бунарима не размишља још од првог брака, а о кремирању је разговарао равнодушно и без осећаја кривице.

Ко бусен од своје маћехе-стене, одвалио се и Митар у неки другачији живот по чијим правилима прецима ваља упалити тек понекад јефтину свећу. По њему: довољну да се снађу уз то мало скромног светла тих пар минута, по (не)довршеним духовним тунелима које су себи обезбедили током живота. А и то воска се могло припалити било где, у било којој богомољи, није бивало обавезно посећивати далеко и каљаво гробље.

Први грумен његовог, ваљда аскурђела, који се чувао уместо реликвије све до Митра, тј. до њиховог другог пресељења, загубљен је у претумбавању кутија, намештаја и свега осталог. Понекад би му се и учинило жао што се тај породични кивот, који је важио као веродостојан симбол њихове лозе и заната који их је све хранио и омогућио да имају данас шта продати, сврстао у ред загубљених ствари. Уз све кључеве, шнале, кованице, кишобране и остало што су редовно губили. Уз сада испроституисану азбуку, која се одавно гротескно разгранала у крошње другачијих и несимболичних значења. Већ неколико лета у њиховој кући су на снази: **абривијација, брифинг, вето, генерално, депресија, ђус, едуковати, журналиста, зона, информација... канцеларија локација... менаџер...**

пројектовање, реализација, стајлинг, тајминг... френд, шустер... иако су Митрови преци то и пре имали, додуше другачије словодено. Остали су, истина, у фразама, љубав, напетост, јадиковање, и још понеко слово, мада, ниједно преко којег би се могла успоставити родбинска веза са старим будак-геном. Све **жиле**, **смонице** и **међаши**, дине **црвенице** и **гајњаче** су већ неко време *ауџи оф дејџи*, уз све остало што и није имало нарочите везе са земљом и ровокопачким синдромом, а за шта су пронађена *ћривремена рещења*: учење, остваривање, пријатељ, изглед, забрана итд. Но, покушавао би се тада, поново, као ономад пред сан, утешити како је то све уобичајено, како сви имају некакве своје душевне тунеле чије се таванице обрушавају, да се цео свет заснива на промени начина живота и праваца кретања, да је некада неопходно раскрстити са тим што је успостављено некад и дати се у потрагу за неким другим светлом на неком другом излазу тунела, који би, ако ништа, ваљало прокопати поново. А у том новом тунелу би се већ успео наћи некакав нови *лајџи* ако не већ оно старо светло. Окопавао би Митар своју душу и савест таквим мислима углавном пред крај треће смене. Након такве непреспаване ноћи измилели би однекуд дани када је све подсећало на растанак. И говор. И слика. И мисао. Све то заједно будило би осећај како се нешто неповратно изгубило, толико упадљив осећај баш попут одвођења са неког ситног острвља, које је немарним коцкањем природе ту распоређено, за којим ћемо жалити као да се никада више нећемо вратити њему; попут одвођења нечега или некога лађама за које као да знамо да ће, чим нам се изгубе из вида, потонути, у некакво море које ми сигурно немамо на мапама које смо наследили. И док су се у нама још увек смењивале поетике и епигонство рвало с интимом, о Митра су се престајале отимати некакве смонице, пепељуше, одавно туђе црвенице и којекакви оглодани камењари. Обрадовало би га тек то што му је најмлађа унука, наместо смеђе боје, стално користила израз *земљана* (никако да предак замре у потомку).